

УДК 330.341.1

Солоха Д. В.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПАРАДИГМАЛЬНИХ ОСНОВ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Поглиблення інтеграційних процесів, що отримали суттєвого прискорення протягом останнього року, потребує пошуку принципово нових підходів стосовно формування парадигми ефективного управління розвитком соціально-економічних систем (СЕС) регіонів, забезпечення такого розвитку в довгостроковій пролонгованій перспективі.

Саме на рівні парадигмальних основ управління інноваційним розвитком СЕС регіонального масштабу слід сконцентрувати наукові пошуки задля визначення таких умов й забезпеченні їх практичного втілення на теренах України.

Ефективність функціонування й розвитку регіональних СЕС в свою чергу забезпечує ефективність трансформаційних процесів, інституціональних перетворень та зміни конкурентної позиції країни в світовому економічному просторі [1], отже тема даної наукової статті є досить своєчасною та актуальною.

Проблематиці розвитку регіональних СЕС, їх впливу на національний розвиток, рівень життя, інноваційні перетворення свої наукові пошуки присвятили сучасні провідні українські вчені – О. Амоша, О. Буга, В. Геєць, В. Гриньова, Л. Гришина, С. Кацура, Т. Качала, Г. Копосов, Л. Матросова, О. Овечкіна, М. Чумаченко, М. Шарко, Н. Ястремська [2–5; 6–9; 11].

Дослідження результати якого узагальнені в даній статті проведене в рамках виконання науково-дослідної роботи за темою «Розробка теоретико-методичних засад функціонування, розвитку та управління інноваційним потенціалом регіону», номер державної реєстрації – 0110U006871, керівником якої є автор даної роботи.

Метою даної роботи є дослідження парадигмальних основ розвитку соціально-економічних систем регіонального рівня, формування основних засад оцінки ефективності такого розвитку в довгостроковій перспективі.

Сучасна інституціональна модель трансформаційних процесів в Україні практично не передбачає системне вдосконалення всіх складових національної економічної системи з метою створення умов для тривалого економічного росту, прийняття і прискорення інноваційних тенденцій, що виведуть національне господарство на новий рівень світових економічних зв'язків.

Трансформаційні перетворення останнього десятиріччя, що радикально змінили економічні умови господарювання, серйозно не торкнулися принципів основ існуючої інституціональної моделі інноваційної діяльності суб'єктів. Процеси її інтенсифікації й адаптації до умов, що змінюються, вимагають рішення задач коректування стратегічних цілей розвитку національної економічної системи, перетворення її інституціональної структури з метою підвищення ефективності інноваційних процесів на регіональному рівні національної економіки.

Україна, розробляючи власний шлях переходу до парадигми саморозвитку регіонів, має враховувати симптоми прояву всіх визначених позитивних і негативних тенденцій і напрямків розвитку інституціональних форм трансформаційної економіки в процесі глобалізації та регіоналізації інноваційних тенденцій [1].

Будуючи власну парадигму інноваційного розвитку регіонів України, слід враховувати: по-перше, національні особливості регіонального розвитку, тобто, неможливість абсолютного копіювання тієї або іншої моделі без її адаптації; по-друге, слід творчо використовувати

найбільш вдалі інструменти і заходи, що містять у собі зазначені вище моделі; по-третє, проводити постійний порівняльний аналіз вже апробованих моделей з метою виявлення їх доцільності і ефективності для національних умов; по-четверте, розробляти власні методики оптимального поєднання інтелектуальних, управлінських та політико-правових технологій інноваційного менеджменту на мезорівні, тобто це пошук і обґрунтування тих підходів, що знижують негативний та підсилюють позитивний вплив інституціональних факторів на інноваційний розвиток економіки.

Досліджуючи основні причини, що стримують економічне зростання й інноваційний розвиток СЕС регіонів, вітчизняні науковці виділяють зовнішні і внутрішні фактори [2, 3].

До зовнішніх факторів відносять: недосконалість законодавчо-правової влади; сильний податковий тягар; недосконалість інституціональної структури влади; недосконалий розвиток високотехнологічних виробництв; залишкова тіньозація економіки (найбільш суттєва на наш погляд деформа); відсутність достатнього попиту на вироблену в Україні наукомістку продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках; недосконалість структури і механізмів фінансування інноваційної сфери; еміграція висококваліфікованих спеціалістів в поєднанні з недосконалістю системи підвищення кваліфікації кадрів; зниження рівня освітніх послуг, що надається вищими навчальними закладами, особливо комерційними.

До переліку внутрішніх факторів віднесено: недостатню купівельну спроможність населення регіонів; низьку схильність до заощаджень; недостатній рівень розвитку ринку страхових послуг в регіонах; високий рівень монополізації певних галузей; неефективну інформаційну підтримку бізнесу; недостатність власних інвестиційних ресурсів; високу схильність до імпорту; недосконалість інституціональних структур місцевої влади; технологічна застарілість основних фондів виробничої структури; недостатній розвиток регіональної інноваційної інфраструктури тощо.

Результатом взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів, що гальмують інноваційний процес, є наявність «депресивних» регіонів, тобто, регіонів з низьким рівнем соціально-економічного розвитку (висока інфляція і безробіття, зниження обсягів виробництва), зниженням інноваційно-інвестиційної активності, гальмуванням товарно-грошових потоків.

Дослідженням проблем депресивних регіонів присвячена певна кількість робіт вітчизняних економістів: М. Шарко, Г. Копосова [3], В. Геєця [4], В. Гриньової [5], С. Писаренко відзначено у [7], виділяють також прикордонні регіони, особливістю яких є порівняно висока податливість до впливу з боку наднаціональних факторів, за монографією [7].

Крім того, на сучасному етапі побудови моделі інноваційного розвитку регіонів України однією з основних проблем стає вдосконалення державного протекціонізму, що дозволить впровадити стратегію запозичення інноваційного досвіду і, надалі, нарощування інноваційного потенціалу національної економіки та її регіональних підсистем. Ця проблема ускладнюється особливостями ситуації, яка склалася в реальному розвитку економіки регіонів і впливає на ефективність усіх загальнонаціональних позитивних рухів і тенденцій.

Послідовне впровадження вітчизняної моделі державного протекціонізму, сформованої на основі виділення найефективніших інструментів державного управління інноваційним розвитком економіки на основі порівняльного аналізу американської, європейської та східно-азійської моделей, має в подальшому втілюватися в заходах державної і регіональної політики стимулювання інноваційного розвитку економіки шляхом залучення до цього процесу суб'єктів малого і великого бізнесу залежно від рівня наявного інноваційного потенціалу підприємств, регіонів, держави.

Враховуючи вищесказане, коректування парадигми розвитку національної інноваційної системи як складової вітчизняної економіки має початися [6]:

–по-перше, з визначення і формулювання факторів, що не лише гальмують розвиток національної інноваційної системи України в цілому та тих, що прискорюють його (перша група факторів);

–по-друге, з виділення чинників, що обумовлюють стан інституціональної трансформаційної моделі економіки в цілому (друга група факторів);

–по-третє, з розробки підходів, що дозволять мінімізувати вплив комплексу факторів негативної дії та підсилити вплив позитивних факторів.

До першої групи факторів відносяться:

1) фактори негативного напрямку: відірваність науки від господарської практики; недосконалість механізмів оцінки ефективності державних науково-технічних програм; нечітка визначеність прав власності; обмеження кола управлінських рішень щодо вибору схем фінансування інноваційних процесів (відсутність виходу на зовнішні джерела фінансування); низька ефективність створеної інноваційної інфраструктури і механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок; недостатній розвиток малого і середнього інноваційного підприємництва;

2) фактори позитивного напрямку: реструктуризація галузевої структури економіки; формування інтегрованих корпоративних структур типу ФПП, холдингів; створення технопарків; застосування прогресивних інструментів фінансування інвестицій в інновації (пільги, відстрочки платежів, лізинг, тощо).

До другої групи факторів, передусім, належать:

1) чинники негативної дії, що виступають як деформи, тобто ті інституціональні форми, які «перекручують» розвиток економічних явищ, процесів: недосконалість законодавчої бази в частині стимулювання інноваційної діяльності; домінування адміністративних методів управління над економічними; переважне фінансування організацій, а не пріоритетних напрямків наукової діяльності; найчастіше спонтанне ініціювання інновацій; ризиковість кредитно-грошової системи; складність і довготривалість формування якісно нової інноваційної інфраструктури (неоднозначність процесів інтеграційних і міжгалузевих відносин, високі транзакційні витрати, підвищена ризикованість інноваційних інвестицій); розмаїття рівнів економічного розвитку територій, що знижує попит на інноваційні продукти взагалі;

2) чинники позитивної дії, що є трансформами, тобто, тими інституціональними формами, які забезпечують перехід економічної системи одного рівня якості до іншого (в даному випадку, від адміністративно-командної моделі функціонування до ринкової): початок процесу реформування форм власності; удосконалювання системи управління науково-дослідними і проектно-конструкторськими установами; формування нових інноваційних інституцій (підрозділів, груп) у складі виробничих підприємств, науково-виробничих комплексів і інших корпоративних структур, що може прискорити розвиток корпоративної науки в виробничій підсистемі; формування фінансово-координаційних інститутів інноваційного розвитку (національних інноваційних фондів, державних програм інноваційного розвитку); заохочення іноземних інвесторів в інноваційну сферу діяльності; використання позитивного ефекту синергії в процесі спільної інноваційної діяльності суб'єктів.

Відносно останнього позитивного чинника, слід зауважити, що, використовуючи концепцію синергії в процесі моделювання ефективних міжсуб'єктних зв'язків, можна значно поглибити структуру мезоекономічних суб'єктів під впливом внутрішніх трансформаційних процесів в економіці України.

На думку українських вчених, синергетичні ефекти, що виникають в процесі інтеграції суб'єктів, приводять до зміни якості їх відносин і виступають адекватним засобом оцінки ефективності інтегрованої системи економічних, у тому числі, інноваційних відносин [7].

Синергізм на мезорівні національної економічної системи передбачає визначення і управління наступними тенденціями:

1. Оптимізацією малих і великих підприємств за техніко-економічними критеріями, що спонукає до постійного удосконалення організаційної структури фірм та зміцнення їх корпоративних зв'язків.

2. Формуванням «інноваційного каркасу» економіки та поетапним створенням міжрегіональних господарських відносин зі зростаючим взаємозв'язком великих господарських утворень в інноваційних процесах.

3. Управління насиченням національного ринку різними інноваціями, в тому числі нематеріального характеру (ідеї, ноу-хау, кваліфікація, патенти, проекти, інформація), що якісно змінює характер конкурентних відносин та конкурентної боротьби на національному та світовому ринках.

Зміцнюється співробітництво, відбувається перерозподіл ролей конкурентів у здійсненні інноваційних проектів і організації інноваційних процесів.

4. Посиленням процесу зміцнення технологічної бази підприємств, комплексів, регіонів, посилюючи взаємозалежність регіональних економічних підсистем та підвищуючи ефективність зв'язків національної економіки з світовим господарством.

Отже, ефект синергії, що визначається як результат спільного посилення наявних зв'язків, набуває в ході дослідження інтеграційних процесів особливого значення для управління інноваційним розвитком складних економічних систем.

Спираючись на ідеї російських вчених, можна доповнити склад і зміст функцій процесу інтеграції зв'язків різнорівневих економічних суб'єктів в ході їх інноваційного розвитку (табл. 1).

Наведені в табл. 1 функції дозволяють розкрити не лише рівні, специфіку і відбити основні властивості інтеграції економічних суб'єктів, але й визначити, наскільки ефективно реалізуються їх інтеграційні відносини тобто, створюється синергічний результат.

На нашу думку, слід розділяти синергізм на макро-, мезо- та мікрорівнях. Синергізм на макрорівні є інтегрованим результатом функціонування регіональних підсистем національної економіки.

Синергізм мезорівня національної економіки обумовлений міжгалузевим кооперуванням та об'єднанням підприємств. Фахівці з питань синергічних ефектів найбільше приділяли уваги синергізму мікроекономічних систем, який утворюється в результаті поєднання ресурсів, бізнесів, продуктових груп, функцій управлінської системи тощо [8].

Враховуючи вищесказане, організація інноваційних відносин суб'єктів на мезоекономічному рівні (регіональна інноваційна система) на основі парадигми міжрегіонального розподілу ресурсів та моделі державного протекціонізму інноваційного розвитку національної економіки та її регіональних підсистем має бути впорядкованою системою, макет якої надано на рис. 1.

Згідно рис. 1, економічні суб'єкти, які займаються науковою та інноваційною діяльністю, разом з державною системою регулювання інноваційного процесу формують регіональну інноваційну інфраструктуру.

Кожному суб'єктові інноваційної діяльності відводиться своя, чітко визначена роль у даному процесі, що в комплексі забезпечує стійкий інноваційний розвиток соціально-економічної системи регіону в цілому.

З одного боку, розвиток регіональної інноваційної системи забезпечується активною господарською діяльністю технопарків, венчурних фірм, лізингових компаній, малих та середніх інноваційних підприємств – споживачів-інновацій, великих промислово-фінансових груп, що фінансують процес вироблення інновацій, з іншого боку – це діяльність державних органів щодо регулювання і стимулювання інноваційного процесу завдяки використанню системи податкових пільг, цільового фінансування інноваційних розробок, системи держзамовлень і законодавчо-правового регулювання взаємовідносин суб'єктів інноваційного процесу на регіональному та на національному рівнях.

Управління інноваційним розвитком регіональної економічної системи має започатковуватись на принципах, застосування яких потребує вдосконалення методичного інструментарію формування й реалізації таких програмних заходів, що сприятимуть функціонуванню регіонів на інноваційній основі [9]:

- організаційна єдність інноваційного розвитку з економічним, соціальним та державним розвитком суспільства;
- механізм інноваційного розвитку має бути інтегрований в існуючу схему управління регіонами;

- максимально можливе залучення до інноваційної діяльності органів державного управління та ринкової інфраструктури;
- збалансований розвиток фундаментальних, прикладних та функціональних (за проблемними напрямками функціонування підприємств) досліджень і розробок за рахунок прямої державної підтримки економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств;
- сприяння розвитку ринку науково-технологічної продукції, збалансованому розвитку наукового, освітнього та виробничого потенціалів та ін.;
- використання позитивного синергічного ефекту інтеграції інноваційних зусиль економічних суб'єктів в межах певного рівня їх організації.

для регіональних економічних систем втілення в практиці управління їх інноваційним розвитком означених принципів безумовно сприятиме зростанню їх інноваційного потенціалу та накопиченню можливостей виходу на світовий рівень інновацій.

Таблиця 1

Склад і зміст функцій інтеграції економічних суб'єктів в процесі інноваційного розвитку

Види функцій	Зміст функцій за рівнями		
	Макро-	Мезо-	Мікро-
1. Організаційна	Підвищення цілісності й ефективності національної економіки внаслідок якісної зміни галузевої і регіональної структури виробництва та прискорення обігу суспільного капіталу	Підсилення кооперативних зв'язків економічних суб'єктів на міжрегіональному рівні. Прискорення кругообігу галузевих капіталів в процесі їх взаємодії за моделлю інноваційного розвитку	Прискорення кругообігу індивідуального капіталу мікроекономічних суб'єктів на основі забезпечення певного порядку відносин в процесі інноваційної діяльності
2. Стимулююча	Створення ефективного режиму управління підвищенням стійкості інноваційного розвитку економіки в цілому, створення нормативно-правового, інформаційного та фінансового забезпечення інноваційного бізнесу	Створення «точок росту» національної економіки; розвиток довгострокових зв'язків інтегрованих структур між собою і з фінансовими інститутами; формування мережі трансферу технологій, що забезпечить оптимальність галузевої і регіональної структури виробництва.	Створення податкових, інвестиційних, кредитних умов розвитку інноваційних процесів на підприємствах.
3. Плануюча	Розробка і впровадження загальнонаціональних програм інноваційного розвитку	Планування заходів щодо подолання розбіжностей між рівнями інноваційного розвитку регіонів, галузей	Підвищення спільного інноваційного потенціалу мікроекономічних суб'єктів, що взаємодіють в процесі реалізації інноваційних програм, проектів
4. Регулююча	Посилення злагодженості функціонування всіх підсистем національної економічної системи, підвищення її конкурентоспроможності	Забезпечення системної єдності і цілісності різних галузей і регіонів; сприяння розвитку стратегічно взаємовигідних міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків	Забезпечення безперебійності відтворюваного процесу на мікрорівні в процесі узгодження взаємодії учасників інтеграційних економічних зв'язків
5. Контролююча	Контроль за формуванням умов погодження інтересів економічних суб'єктів різного рівня організації	Контроль за процесом стикування економічних інтересів регіональних суб'єктів, які є партнерами спільної інноваційної діяльності	Самоконтроль стикування і гармонізації економічних інтересів підприємств в ході реалізації спільних інноваційних проектів
6. Розподільча	Формування ефективної моделі перерозподілу виробничих ресурсів для надання цільової ресурсної і фінансової підтримки держави перспективним формам інноваційного бізнесу	Концентрація матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних тощо ресурсів інтегрованих корпоративних структур за перспективними напрямками інноваційного розвитку	Розширення можливостей мобілізації необхідних фінансових, матеріальних та інших ресурсів підприємств для забезпечення їх інноваційного розвитку

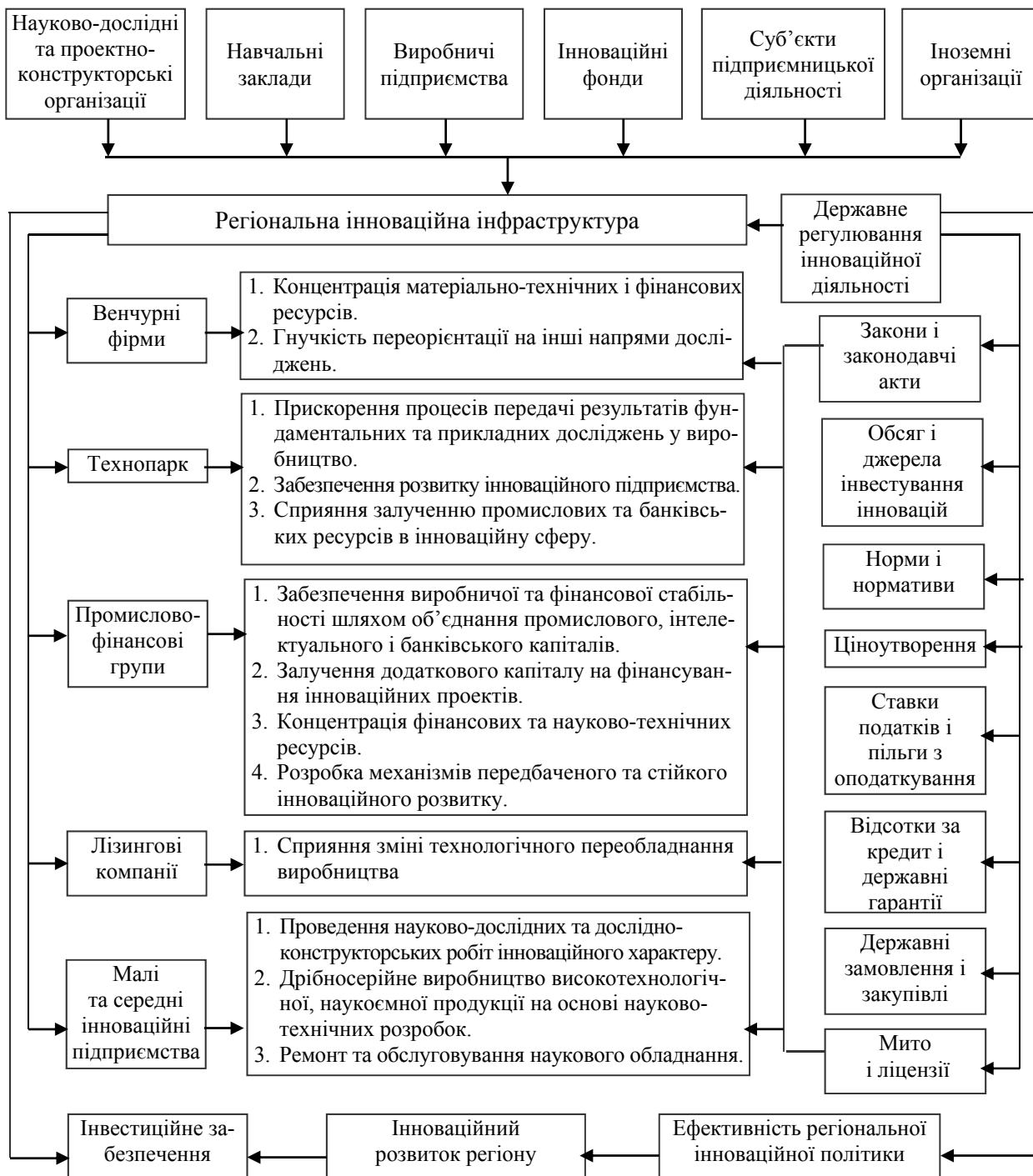

Рис. 1. Макет регіональної інноваційної СЕС

Досліджуючи наслідки зміни парадигмальних основ управління розвитком економік розвинених країн, слід зауважити, що в загально-методологічному розумінні, парадигма соціально-економічного розвитку – це ключова ідея, яка полягає в основі будівництва теоретичної концепції національних ГТС як складних економічних комплексів; це зразок, приклад, еталон, що застосовуються для доведення певних смислових зв'язків між явищами тієї чи іншої сфери господарювання, розв'язання проблем, що виникають, формування методів та принципів дослідження.

Парадигма, що реалізована в практичній діяльності, являє собою сукупність основних принципів, визначених не лише регламентуючими документами, а й сукупністю норм, цінностей, зразків поведінки.

Отже, на концептуально-методологічному рівні парадигми дозволяють розкрити закономірності розвитку різних сфер суспільної діяльності, трансформація яких здійснюється під впливом нового бачення цілей та перспектив, встановлення кардинально інших принципів розвитку (в цьому плані парадигма може характеризувати зміни в системі різновидів управління, їх стратегій та моделей).

В межах першої моноцентричної моделі прийняття рішень активізувалася фінансова підтримка державою інноваційних процесів, що досягалось за рахунок оподаткування, пільгового кредитування, субсидій тощо за умов складання оптимальних пропорцій розвитку підприємств, галузей (секторів) національної економіки; тобто, держава мала створювати сприятливі економічні умови розвитку регіональної економіки.

У більшості розвинених країн на зміну моноцентричній парадигмі інноваційного розвитку прийшла парадигма саморозвитку, сутність якої полягала у створенні і використанні умов прийняття інноваційних рішень самими регіональними суб'єктами господарювання. Тобто, імпульс інноваційного розвитку йшов не від держави, а від суб'єктів інноваційної діяльності, які, оцінюючи ефективність інновацій, використовували принцип розмежування трансакційних витрат з метою максимізації інноваційного прибутку.

Мережа стосунків економічних суб'єктів за парадигмою саморозвитку формується за певними інституціональними правилами, тобто, удосконалюється концепція партнерських відносин між контрагентами мережних комунікацій, переходячи на більш високий рівень взаємовідповідальності за проміжні і кінцеві результати єдиного логістичного потоку товарів, інформації, фінансів, новацій тощо.

Поширеність цієї практики у сучасному діловому світі обумовила виникнення «мережного капіталізму», головною ознакою якого є створення ефективних взаємовигідних мереж стосунків (звідси поняття «мережна економіка», «економіка комунікацій», «інформаційна економіка»).

Розвинені країни перейшли від застосування схеми «міжрегіональних стосунків» до схеми міжрегіональної інтеграції, що передбачало активізацію їх ролі в процесі управління національною економікою та формуванні поліцентричного підходу до прийняття рішень в мережній економіці.

Удосконалення схем самоорганізації регіонального розвитку через перехід від розвинутих «міжрегіональних відносин» до «міжрегіональної мережі» базується на інформаційній взаємодії суб'єктів завдяки впровадженню інформаційно-комунікативних технологій, інформації та знання як ресурсів інформаційного суспільства наряду з традиційними виробничими ресурсами.

Наслідками цих процесів є:

- ускладнення мережних комунікацій в межах регіональної економічної системи під впливом не лише внутрішніх, але й зовнішніх факторів;
- формування внутрішньорегіонального ринку з персоніфікацією господарських відносин, зростанням передбачуваності дій партнера, зменшенням ризиків та оптимізацією трансакційних логістичних витрат, підвищенням якості обслуговування покупців на основі формування своєрідних «альянсів» економічних інтересів постачальників, виробників, посередників, покупців, держави та раціоналізації трансакційних сервісних витрат;
- встановлення прямих контактів бізнесу і влади на так званій «клієнтській» основі при виваженому розподілу функцій управління інноваційним розвитком між державою та інноваційними суб'єктами, що створює умови для розробки більш досконалої економічної політики інноваційного розвитку регіональних економічних систем та впровадженню «інституціональної моделі економіки комунікацій».

Отже, знов звертаючись до парадигми міжрегіональної інтеграції (саморозвитку регіональних інноваційних процесів), слід відзначити, що створення ефективної мережі внутрішньорегіональних і міжрегіональних стосунків економічних суб'єктів стає поштовхом переходу до фази розвитку інноваційного потенціалу національної інноваційної системи в цілому.

Підкреслюючи вагомість внутрішніх факторів впливу на розробку вітчизняних схем взаємодії регіонів в межах парадигми міжрегіонального розподілу ресурсів, слід зауважити, що існуюча модель трансформаційної економіки України знаходиться під значним впливом факторів наднаціонального рівня, що різнопланово впливають на розвиток регіональних економічних підсистем [10–12]: з одного боку, процеси глобалізації забезпечують доступ регіонів до світової мережі інформації, інновацій, інтелектуального капіталу, тощо; з іншого – підсилюють кризові тенденції депресивних регіонів національної економічної системи.

Світове господарство характеризується подальшим наростанням суперечностей між посиленням глобалізації, з одного боку, та локалізацією – з іншого боку, що впливає на ефективність впровадження моделей державного управління інноваційним розвитком економічних систем.

Глобалізаційні процеси пов'язують із розширенням та поглибленням інтеграційних зв'язків, інтернаціоналізацією всіх сфер суспільного життя, а локалізацію, навпаки, визначають як тенденцію пошуку конкурентних переваг розвитку певних господарських комплексів (на їх макро-, мезо-, та мікрорівнях). Тенденції централізації та децентралізації економічних зв'язків в межах національної економічної системи відбивають вплив тенденцій глобалізації та локалізації світового ринку.

Дослідження еволюції парадигм міжрегіональних відносин суб'єктів (від парадигми міжрегіонального розподілу до парадигми саморозвитку регіонів, а відтоді до парадигми міжрегіональної інтеграції) дозволяє визначити, що економіка регіонів, з одного боку, є елементом загальнонаціональної економічної системи, з іншого боку – системою, що інтегрує підприємства як мікроекономічні комплекси.

Здійснення будь-якої стратегії інноваційного розвитку країни на основі певної парадигми міжрегіональних відносин неможливе без моделі «державного протекціонізму» з урахуванням національних особливостей територіальної, галузевої та організаційної структури економіки, тощо [14, 15].

Досліджуючи один з варіантів процесу реалізації моделей державного управління інноваційним розвитком національної економічної системи («державний протекціонізм»), слід відзначити, що він може здійснюватись на основі як стратегій нарощування власного інноваційного потенціалу, так і запозичення інновацій.

Управління інноваційним розвитком РЕСС має започатковуватися на принципах, застосування яких потребує вдосконалення методичного інструментарію формування й реалізації таких програмних заходів, як: організаційна єдність інноваційного розвитку з економічним, соціальним та державним розвитком суспільства; механізм інноваційного розвитку має бути інтегрований в існуючу схему управління регіонами; максимально можливе залучення до інноваційної діяльності органів державного управління та ринкової інфраструктури; збалансований розвиток фундаментальних, прикладних та функціональних (за проблемними напрямками функціонування підприємств) досліджень і розробок за рахунок прямої державної підтримки економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств; сприяння розвитку ринку науково-технологічної продукції, збалансованому розвитку наукового, освітнього та виробничого потенціалів та ін.; використання позитивного синергетичного ефекту інтеграції інноваційних зусиль економічних суб'єктів в межах певного рівня їх організації.

Для регіональних економічних систем втілення в практиці управління їх інноваційним розвитком означених принципів безумовно сприятиме зростанню їх інноваційного потенціалу та накопиченню можливостей виходу на світовий рівень інновацій.

ВИСНОВКИ

Дослідження еволюції парадигм міжрегіональних відносин суб'єктів від парадигми міжрегіонального розподілу до парадигми саморозвитку регіонів, а відтоді до парадигми міжрегіональної інтеграції дозволяє визначити, що економіка регіонів, з одного боку, є елементом загальнонаціональної економічної системи, а з іншого боку – системою, що інтегрує підприємства як мікроекономічні комплекси.

Розроблено рекомендації щодо побудови вітчизняної моделі інноваційного розвитку регіонів, сутність яких полягає у наступному:

- по-перше, врахування національних особливостей регіонального розвитку;
- по-друге, творче використання найбільш вдалих інструментів і заходів, що містять у собі розглянуті моделі;
- по-третє, проведення постійного порівняльного аналізу вже апробованих моделей з метою виявлення їх доцільності і ефективності для національних умов;
- по-четверте, розроблення власних методик оптимального поєднання інтелектуальних, управлінських та політико-правових технологій інноваційного методу на мезорівні.

Розгляд і узагальнення особливостей досліджуваних моделей формування інноваційного потенціалу СЕС дозволив виділити основні фактори впливу на означений процес у вітчизняній економіці і наслідки такої дії, а саме: в умовах трансформаційної економіки України ресурсне забезпечення інноваційного розвитку регіонів може здійснюватися ринковими або неринковими засобами; підвищення результативності вітчизняної моделі ресурсовикористання шляхом економії наявних первинних матеріально-енергетичних ресурсів і їх поступового зміщення іншими видами ресурсів – трудовими, технологічними, інформаційними; становлення інформаційного ринку інновацій; мобілізація внутрішніх ресурсів економічних суб'єктів через співробітництво з місцевими органами влади на основі договорів «протекціонізму», за якими місцева влада забезпечує реалізацію конкретних підтримуючих заходів; вплив глобалізаційних процесів; ресурсно-інформаційне забезпечення тісно пов'язане зі створенням магістральної моделі управління потоками ресурсів та інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Солоха Д. В. Функціонування і розвиток інноваційного потенціалу регіональних соціально-економічних систем: теорія, методологія, практика: монографія / Д. В. Солоха. – Донецьк : ВІК, 2012. – 439 с.
2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. В. М. Гейця. – К. : Ін-т екон. прогноз. Фенікс, 2003. – 1008 с.
3. Копосов Г. Сучасні проблеми функціонування й детермінанти інноваційного механізму регіонального розвитку / Г. Копосов, М. Шарко // Регіональна економіка. – 2005. – № 1. – С. 14–23.
4. Інноваційна стратегія українських реформ / [Гальчинський А. С., Гесць В. М., Кінах А. К., Семіножко В. П.]. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
5. Гриньова В. М. Методологічні засади концепції управління стратегічним інвестиційним розвитком регіону / В. М. Гриньова, О. М. Ястремська // Управління розвитком. – 2002. – № 1. – С. 42–59.
6. Овечкіна О. А. Інституціональні фактори впливу на інноваційний розвиток регіонів в умовах трансформаційних перетворень національної економіки / О. А. Овечкіна, К. В. Іванова // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. – 2007. – Вып. 10. Экономические науки. – С. 194–198.
7. Управління розвитком інноваційного потенціалу регіонів в перехідній економіці України: монографія / [Матросова Л. В., Овечкіна О. А., Іванова К. В., Солоха Д. В.]. – Донецьк: Донбасс, 2009. – 485 с.
8. Качала Т. Особливості формування та реалізації інноваційного потенціалу регіону / Т. Качала // Економіст, 2007. – № 9. – С. 46–47.
9. Гришина Л. Інноваційний напрям розвитку як шлях подолання проблемності регіону / Л. Гришина, Н. Буга // Економіст. – 2006. – № 8. – С. 54–57.
10. Бондар К. Концептуальні засади забезпечення формування в Україні моделі економічного зростання інноваційного типу / К. Бондар // Економіст. – 2006. – № 10. – С. 44–47.
11. Регіональні проблеми інноваційної політики та її активізація: наукова доповідь / [О. І. Амоша, М. Г. Чумаченко, С. М. Кацура та ін.]. – Донецьк : ІЕП НАНН України, 1999. – 48 с.
12. Харламова Г. Нова економічна динаміка у трансформаційних економіках: інвестиції та економічне зростання / Г. Харламова // Економіст. – 2004. – № 11. – С. 48–51.
13. Варналій З. Проблеми та пріоритетні напрями інноваційного розвитку малого підприємництва у Києві / З. Варналій, В. Хаустов, В. Білич // Економіст. – 2006. – № 3. – С. 36–39.
14. Іванова К. В. Порівняльний аналіз моделей державного управління інноваційним розвитком економічних систем / К. В. Іванова // Економіка : проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2007. – Випуск 232. – В 5 т. – Т. II. – С. 347–363.